

RIIGIKOHUS

ÕIGUSTEABE OSAKOND

Narkojoobe tõendamine KarS § 424 mõttes

Kohtupraktika analüüs

Andraš Tšitškan
kohtupraktika analüütik

Tartu
2017

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
I. ÕIGUSLIK REGULATSIION.....	4
1.1. Karistusseadustik (KarS).....	4
1.2. Korrakaitse seadus (KorS)	4
1.3. Liiklusseadus (LS), politsei ja piirivalve seadus (PPVS) ja narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seadus (NPALS).....	5
II. TÕENDID JA NENDEGA SEOTUD PROBLEEMID	6
2.1. Indikaatorvahendi kasutamise protokoll	6
2.2. Narkootilise või psühhotroopse aine või muu sarnase toimega aine tarvitamisest põhjustatud tervises seisundi kirjelduse protokoll.....	7
2.3. Joobeseisundi tuvastamise saatekiri koos hinnanguga joobeseisundi esinemise kohta...9	
2.4. Toksikoloogiaekspertiisi akt	12
2.5. Arstliku kohtutoksikoloogiaekspertiisi akt	13
2.6. Süüdistatava ütlused.....	15
2.7. Tunnistaja ütlused	16
2.8. Politseiametniku ettekanne	17
III. ANALÜÜSI KÄIGUS KERKINUD ÕIGUSLIKUD JA PRAKTILISED KÜSIMUSED	19
3.1. Süüdistuse sõnastamine ja blanketne koosseisutunnus	19
3.2. <i>Ne bis in idem</i> 'i põhimõte	20
3.3. Järelevalve- ja kriminaalmenetluse piiritlemine	22
3.4. Materjal kriminaalasja toimikus.....	23
KOKKUVÕTE.....	24
ANALÜÜSITUD KRIMINAALASJAD.....	25

SISSEJUHATUS

Analüüsi eesmärk on välja selgitada, kuidas tuvastatakse ja missuguste tõenditega tõendatakse **karistusseadustiku¹ (KarS) § 424 koosseisulist tunnust joobeseisund, mis on tingitud narkootilise, psühhotroopse või muu joovastava aine tarvitamisest** korrakaitseaduse² (KorS) § 36 lg 4 p 2 mõttes. Joobeseisundit nimetatakse analüüsis edaspidi ka narkojoobeks. Alkoholi-joobe tõendamisega seonduv ei ole analüüsiiga hõlmatud.

Narkojoovet on võimalik tõendada mitme tõendiga, kuid selleks puudub ühtne kindel metoodika ja praktika. Samuti on Riigikohtu praktika narkojoobe tõendamise kohta KarS § 424 mõttes minimaalne. Lisaks on praktikas esinenud probleeme, mis ei ole Riigikohtuni jõudnud. Sellega seonduvalt on analüüsi uurimisülesanne anda ülevaade olulisemate tõendite olemusest ja nendega kohtupraktikas kerkinud probleemidest. Samuti tuuakse välja kohtupraktika peavoolest eristuvad lahendid eesmärgiga tekitada arutelu probleemide lahendamiseks ja praktika ühtlustamiseks. Loodetavasti parandab analüüs õiguspraktikute teadlikkust narkojoobe tõendamisega seoses ning tekitab diskussiooni, mis tõstab õiguspraktika kvaliteeti.

Esimeses peatükis on analüüsi paremaks mõistmiseks selgitatud teemaga seotud õiguslikku regulatsiooni: KarS § 424 koosseisu ja teisi olulisemaid norme. Teises peatükis esitatakse ülevaade kohtupraktika analüüsi käigus tuvastatud olulisematest tõenditest, millega narkootilistest ja psühhotroopsetest ainetest tingitud joobeseisundit (narkojoovet) tõendatakse. Tõenditega seotud kohtupraktikat ning kerkinud õiguslikke küsimusi on analüüsitud iga vastava tõendi juures. Analüüsi käigus ilmnenu õiguslikke ja praktilisi probleeme, mis ei ole otseselt tõenditega seotud, kuid on samuti olulised, on käsitletud kolmandas peatükis.

Analüüsi alusmaterjal on kohtute infosüsteemi ja Riigi Teataja kaudu kättesaadava 01.01.2014 kuni 31.05.2017 tehtud ja jõustunud kohtuotsusega kriminaalasjade toimikud. Valitud on kriminaalasjad, milles kohus on teinud põhistatud lahendi. Seega on alusmaterjalist välja jäänud need kriminaalasjad, milles tehtud kohtulahend on kokkuleppe kinnitamine või üksnes resolütiivosaga, st ilma kohtu sisulise põhistuseta KarS § 424 koosseisu täitmise kohta. Enamik analüüsitud kriminaalasjade lahendid tehti üld- või lühimenetluses, mõni üksik käskmenetluses.

Valitud ajavahemiku kohta leiti 38 kriminaalasja, milles oli kokku 50 narkojoobes juhtimise (KarS § 424) kuriteoepisoodi.³ Kõigis episoodides tegi kohus süüdimõistva otsuse. Kriminaalasjade arvu hulka ei ole arvatud neid asju, mis on teise numbriga, kuid olemuslikult seotud põhiasjaga.⁴ Analüüsi autor on kõigi analüüsitud kriminaalasjade kohtutoimikutega tutvunud.

Analüüsis esitatud seisukohtadel ei ole siduvat mõju ja need ei ole käsitatavad Riigikohtu seisukohtadena. Riigikohus võtab õiguslikke seisukohti üksnes kohtulahendis.

¹ Karistusseadustik. – RT I, 26.06.2017, 8.

² Korrakaitseadus. – RT I, 02.12.2016, 6.

³ Analüüsitud kriminaalasjade loetelu on esitatud analüüsi lõpus.

⁴ Näiteks võib juhtuda, et prokurör saadab kohtule toimiku, misjärel saab kriminaalasi kohtute infosüsteemi genereeritud numbri, kuid kohus teeb toimiku tagastamise määruse. Kui prokurör saadab toimiku uuesti kohtusse, siis saab kriminaalasi uue numbri. Sisuliselt on aga tegemist ühe asjaga. Seetõttu pole analüüsi lõpus toodud kriminaalasjade loetelus neid kriminaalasju, milles on koostatud näiteks toimiku tagastamise määrus.

I. ÕIGUSLIK REGULATSIOON

1.1. Karistusseadustik (KarS)

§ 424. Mootorsõiduki, maastikusõiduki ja trammi juhtimine joobeseisundis

Mootorsõiduki, maastikusõiduki või trammi juhtimise eest joobeseisundis – karistatakse rahalise karistuse või kuni kolmeaastase vangistusega.

KarS § 424 sätestab karistatava teona mootorsõiduki, maastikusõiduki või trammi (edaspidi sõiduk) juhtimise joobeseisundis. Alates 01.11.2017 lisandub KarS § 424 kolm lõiget, millest üks on kvalifikatsioon (korduvus) ja kaks puudutavad karistuse mõistmist.

Koosseisutüübilt on KarS § 424 spetsiifilise teokirjeldusega formaalne kuriteokoosseis.⁵ Sõiduki juhtimine joobeseisundis on vältav delikt.⁶ Sellele koosseisule vastavat tegu paneb isik toime senikaua, kuni ta joobeseisundis olles sõidukit juhib. Joobeseisundis juhtimine on lõpule viidud juba siis, kui juht sõitu alustab.⁷ KarS § 424 objektiivne koosseis nõuab kahe tunnuse esinemist. Esiteks peab olema tegemist sõiduki juhtimisega. Sõiduki juhtimiseks on igasugune juhi tegevus sõiduki kulgemise suunamisel.⁸ Teiseks peab juhtimine toimuma joobeseisundis. Koosseisutunnus *joobeseisund* muudab KarS § 424 kuriteokoosseisu blanketseks. *Joobeseisund* on alates 01.07.2014 määratletud KorS § 36 lg-s 1.

KarS §-s 424 sätestatud kuriteo subjekt saab olla vaid erilise isikutunnusega isik KarS § 24 lg 2 mõttes: isik, kes on joobeseisundis. Enne 01.07.2009 kehtinud karistusseadustik nõudis ka teise erilise isikutunnuse – varasem karistus joobeseisundis juhtimise eest – olemasolu, alates 01.07.2009 piisab vastutusele võtmiseks erilise isikutunnusena vaid joobeseisundi tuvastamisest. Seega on kuritegu ka esmakordne joobeseisundis juhtimine.⁹

Subjektiivsest küljest eeldab KarS § 424 tahtlust kõigi objektiivsete tunnuste suhtes. Koosseis on täidetud, kui tegu on toime pandud vähemalt kaudse tahtlusega. Seega peab süüdistatav teadma või vähemalt pidama võimalikuks, et ta juhib sõidukit narkojoobes.¹⁰

1.2. Korrakaitseadus (KorS)

Korrakaitseadus sisustab KarS § 424 blanketset koosseisutunnust *joobeseisund*. KorS § 36 lg 1 kohaselt on joobeseisund alkoholi, narkootilise või psühhotropse aine või muu joovastava aine tarvitamisest põhjustatud terviseseisund, mis avaldub väliselt tajutavas häiritud või muutunud kehalistes või psüühilistes funktsioonides ja reaktsioonides. Enne korrakaitseaduse jõustumist 01.07.2014 määratlesid joobeseisundi liikluseaduse¹¹ § 69 lg 1 ning politsei ja piirivalve seaduse¹² § 7²² lg 1. Narkootilist ja psühhotropset ainet mõistetakse KorS § 36 lg 3 kohaselt narkootiliste ja psühhotropsete ainete ning nende lähteainete seaduse tähenduses.

⁵ P. Pikamäe. KarSK § 424 komm 2. – J. Sootak, P. Pikamäe (koost). Karistusseadustik. Komm vlj. 4. vlj. Tallinn: Juura 2015.

⁶ RKKKo 3-1-1-13-08, p 5; RKKKo 3-1-1-120-06, p 9.

⁷ RKKKo 3-1-1-13-08, p 5.

⁸ RKKKo 3-1-1-13-08, p 5; RKKKo 3-1-1-146-03, p 5.

⁹ P. Pikamäe. KarSK § 424 komm 6.

¹⁰ P. Pikamäe. KarSK § 424 komm 9.1.

¹¹ Liikluseadus. – RT I, 10.05.2014, 15.

¹² Politsei ja piirivalve seadus. – RT I, 15.03.2014, 31.

Analüüsi üks keskseid norme on KorS § 41. Nimetatud norm sätestab narkootilise või psühhotroopse aine või muu joovastava aine tarvitamise ja sellest põhjustatud joobeseisundi tuvastamise korra. KorS § 41 reguleerib mitut toimingut, mis on olulised narkojoobe tuvastamiseks ja tõendamiseks. Näiteks puudutab KorS § 41 indikaatorvahendi kasutamist, bioloogilise vedeliku proovi võtmist ja selle edastamist ekspertiisiasutusse, tervise seisundi kirjeldamist, samuti eksperdi poolt joobeseisundi esinemise kohta hinnangu andmist.

1.3. Liiklusseadus (LS), politsei ja piirivalve seadus (PPVS) ja narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seadus (NPALS)

Liiklusseadus¹³ (LS) ei ole korrakaitse seaduse jõustumisest alates narkojoobega seoses enam nii aktuaalne. Kui LS § 69 lg 1 määratles varasemalt joobeseisundi, siis kehtivas redaktsioonis sätestab nimetatud norm, et juht ei tohi olla joobeseisundis. Sama lõike teise lause kohaselt tuvastatakse joobeseisund või alkoholi piirmäära ületamine korrakaitse seaduses sätestatud korras.

Kui politsei ja piirivalve seadus¹⁴ (PPVS) määratles varasemalt paralleelselt liiklusseadusega joobeseisundit, siis alates korrakaitse seaduse jõustumisest 01.07.2014 on PPVS § 7²² kehtetu.

Analüüsi paremaks mõistmiseks olgu välja toodud ka narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seaduse¹⁵ (NPALS) regulatsioon. NPALS § 15¹ lg 1 sätestab väärteona narkootilise või psühhotroopse aine arsti ettekirjutuseta tarvitamise, väikeses koguses ebaseadusliku valmistamise, omandamise ja valdamise.

¹³ Liiklusseadus. – RT I, 04.07.2017, 106.

¹⁴ Politsei ja piirivalve seadus. – RT I, 05.05.2017, 4.

¹⁵ Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seadus. – RT I, 03.05.2016, 6.

II. TÕENDID JA NENDEGA SEOTUD PROBLEEMID

2.1. Indikaatorvahendi kasutamise protokoll

Indikaatorvahendi kasutamine on üks esimesi toiminguid, mida politsei joobekahtlusega juhi suhtes teeb. KorS § 37 lg 1 ls 1 kohaselt võib politsei või seaduses sätestatud juhul muu korrakaitseorgan joobeseisundile viitavate tunnuste korral kontrollida isiku organismis alkoholi, narkootilise või psühhotroopse aine või muu joovastava aine esinemist. KorS § 41 lg 1 kohaselt võib politsei või seaduses sätestatud juhul muu korrakaitseorgan tuvastada narkootilise, psühhotroopse või muu joovastava aine esinemise organismis indikaatorvahendi abil või toimetada isiku bioloogilise vedeliku proovi võtmiseks ja vajaduse korral terviseseisundi kirjeldamiseks tervishoiuteenuse osutaja juurde või riiklikku ekspertiisiasutusse.

Analüüsitud materjalist ilmnes, et üldiselt kontrollis politsei esmalt, kas kontrollitaval esines alkoholi piirmäära ületamist või alkoholijoovet. Selleks kasutati vastavat indikaatorvahendit (alkomeetrit). Kui kontrollitaval alkoholi piirmäära ületamist või alkoholijoovet indikaatorvahendiga ei tuvastatud, kuid isikul esinesid sellegipoolest joobeseisundile viitavad välised tunnused (nt tavapärasest erinev reaktsioonikiirus, segane kõne, häiritud aja-, isiku- ja kohataju), kontrollis politsei indikaatorvahendi abil narkootilise või psühhotroopse aine esinemist organismis.

Indikaatorvahendi kasutamise kohta vormistatakse protokoll, millesse kantakse kontrollimise aeg ja koht, kontrollija ja kontrollitava andmed, kasutatud indikaatorvahendi tüüp, kontrollimisel saadud indikaatorvahendi näit, andmed uriiniproovi edastamise kohta riiklikule ekspertiisiasutusele. Samuti kantakse protokollis politseiametniku poolt kontrollitaval täheldatavad joobeseisundile viitavad tunnused (mõnes protokollis nimetati ka suhtlemisel tehtud tähelepanekuteks), näiteks tähelepanekud välimuse, reaktsioonikiiruse, kõne, aja-, isiku- ja kohataju, mälu, koordinatsiooni, käitumise kohta. Selline kohustus tuleneb KorS § 41 lg-st 5, mille kohaselt narkootilise, psühhotroopse või muu joovastava aine tarvitamise või sellest põhjustatud joobeseisundi kahtluse korral peab korrakaitseorgan kirjeldama isikul esinevaid joobeseisundile viitavaid tunnuseid. Mõnes kriminaalasjas märgiti indikaatorvahendi kasutamise protokollis joobeseisundile viitavad tunnused, kuigi indikaatorvahendit ennast ei kasutatud.¹⁶

Kriminaalasjade toimikutes olevatest indikaatorvahendi kasutamise protokollidest ilmnes, et narkootilise või psühhotroopse aine kontrollimiseks kasutas politsei indikaatorvahendeid Dräger 5000, Biosens 600 ning narkokiirtesti Rapid STAT. Ligikaudu kolmandikust (kaheksa) indikaatorvahendi kasutamise protokollist ei selgunud, millist indikaatorvahendit kasutati. Kahe juhul keeldus toimingule allutatud isik indikaatorvahendi kasutamisest.

Analüüsitud materjalist ilmnes, et indikaatorvahendi kasutamine oli oluline pigem politsei enda tegevuse plaanimise kui joobeseisundi tõendamise jaoks: aitas politseiametnikul otsustada, kas viia isik uriiniproovi võtmiseks ja terviseseisundi kirjeldamiseks tervishoiuteenuse osutaja juurde või mitte. Sellele viitasid ka kriminaalasjad, kus indikaatorvahendi tulemus oli positiivne, kuid prokurör ei kasutanud protokollis tõendina ning seega ei lisanud seda kriminaalasja toimikusse.¹⁷ Kuna lisaks politseiametnikule paneb sarnased tunnused kirja arst, siis reeglina

¹⁶ Nt kriminaalasjas 1-13-9423 keeldus kontrollitav indikaatorvahendi kasutamisest, politseiametnik kandis protokollis joobeseisundile viitavad tunnused. Kriminaalasjade 1-17-850 ja 1-17-1300 toimikutes oli indikaatorvahendi kasutamise protokoll ning kirjeldatud oli joobeseisundile viitavaid tunnuseid, kuid indikaatorvahendi andmete juurde oli märgitud, et indikaatorvahend oli vigane.

¹⁷ Nt kriminaalasjade 1-15-9508 ja 1-16-169 materjalist ilmnes, et mõlemas asjas kasutas politseiametnik indikaatorvahendit ja selle näit oli positiivne, kuid toimikutes protokolle ei olnud.

toetuti süüdistustes ning kohtuotsustes pigem arsti koostatud terviseseisundi kirjelduse protokollile.

Indikaatorvahendi kasutamise juures tuleb arvestada, et indikaatorvahend (eriti narkokiirtest) ei pruugi tõest tulemust anda. Näiteks juhtus, et indikaatorvahend reageeris amfetamiinile, kuid Eesti Kohtuekspertiisi Instituudi (edaspidi EKEI) uuringust selgus, et uriin sisaldas hoopis fentanüüli.¹⁸ Lisaks tuleb arvestada ka seda, et politsei kasutuses olevad indikaatorvahendid ei tuvasta kõiki aineid. Näiteks on üks selline aine GHB (korgijook): kahes kriminaalasjas oli indikaatorvahendi näit negatiivne, kuid hiljem selgus EKEI uuringuga, et uriin sisaldas GHB-d.¹⁹ Seega tuleb narkootiliste ja psühhotroopsete ainete puhul politsei kasutuses olevate indikaatorvahendite kasutamise tulemusse suhtuda ettevaatusega. Politsei kasutuses olevate indikaatorvahenditega tuvastati järgmisi aineid: amfetamiin, tetrahüdrokannabinool (THC, kanep), bensodiasepiinid, metamfetamiin, kokaiin.

Osa prokuröre eelistas toimikusse lisada ka alkoholijoobe kontrollimise tulemusi, osa jättis need toimikust välja. Alkoholijoobe negatiivse tulemuse protokoll oli eelkõige kasutatud selleks, et kui isiku joobeseisundile viitavad tunnused ei olnud tingitud alkoholijoobest, siis tõenäoliselt pidid need olema tingitud narkojoobest. Alkoholijoobe puudumist näitava indikaatorvahendi kasutamise protokoll lisamine toimikusse tõstas ühel korral küsimuse selle vajalikkusest. Nimetatud kriminaalasjas esitas prokurör kohtuistungil selle tõendina. Kaitsja väitis vastu, et see ei tõenda midagi. Prokurör nõustus ning loobus selle tõendi lisamisest.²⁰

2.2. Narkootilise või psühhotroopse aine või muu sarnase toimega aine tarvitamisest põhjustatud terviseseisundi kirjelduse protokoll

Korrakaitseorgani nõudmisel on arst kohustatud kirjeldama isiku terviseseisundit (KorS § 41 lg 9 p 1). Kirjelduse vormistab arst narkootilise või psühhotroopse aine või muu sarnase toimega aine tarvitamisest põhjustatud terviseseisundi kirjelduse protokollis²¹. Terviseseisundi kirjeldamise nõuded ja kord on kehtestatud sotsiaalministri määrusega²². Protokoll kantakse muu hulgas isiku välimus, käitumine, teadvusseisund, mälu viimaste tundide sündmuste kohta, kaebused tervise suhtes, ravimite tarvitamine viimase ööpäeva jooksul, vegetatiivsete reaktsioonide²³ kirjeldus, pulsisagedus ja vajadusel vererõhu väärtused, hingamissagedus, artikulatsioonihäirete esinemine, isiku pupillide suurus ja reaktsioon valgusele, nüstagmi²⁴ esinemine, tasakaalu- ja koordinaatsioonihäirete esinemine, neuroloogiline või muu kliiniline leid, neuroloogiliste või psüühiliste haiguste põdemine isiku anamneesis, isiku ütlused narkootiliste ja psühhotroopsete ainete tarvitamise kohta.

Enne korrakaitseaduse jõustumist 01.07.2014 märkisid arstid terviseseisundi kirjelduse protokoll ka hinnangu tarvitamise tunnuste kohta ning järelduse joobeseisundi esinemise kohta. Alates korrakaitseaduse jõustumisest piirdub isikut läbivaatava arsti ülesanne ainult isiku terviseseisundi kirjeldamisega, isikut läbi vaatavat arst hinnangut enam ei anna ning järeldust ei tee. Järelduse tegemine on jäetud EKEI-le: KorS § 41 lg 13 kohaselt annab bioloogilise vedeliku

¹⁸ Kriminaalasi 1-15-6158.

¹⁹ Kriminaalasad 1-14-8139 ja 1-15-9233.

²⁰ Kriminaalasi 1-13-11241.

²¹ Terviseseisundi kirjelduse protokoll on praktikas nimetatud ka terviseseisundi kirjeldamise protokolliks ning terviseseisundi kirjeldamise aktiks.

²² Arsti poolt isiku terviseseisundi kirjeldamise nõuded ja kord ning sellekohase protokoll vorm. SoMm 26.06.2014 nr 38. – RT I, 27.06.2014, 5.

²³ Vegetatiivsed reaktsioonid on tahte allumatud reaktsioonid, nt punastamine ja kätevärin.

²⁴ Nüstagn on silmamunade kramplik värin ja tõmblemine.

proovi uuringu tulemuste ning isiku tervise seisundi kirjelduse protokollil põhjal riiklik eksperitiiasutus hinnangu isiku joobeseisundi olemasolu või puudumise kohta.

Tervise seisundi kirjeldamine on tihedalt seotud joobeseisundi määratlusega: alkoholi, narkootilise või psühhotroopse aine või muu joovastava aine tarvitamisest põhjustatud tervise seisund, mis **avaldub väliselt tajutavas häiritud või muutunud kehalistes või psüühilistes funktsioonides ja reaktsioonides** (KorS § 36 lg 1). Tervise seisundi kirjelduse protokollil märgitakse tunnused, mille põhjal saab hinnata, kas joobekahtlusega isiku tervise seisund on põhjustatud mõne narkootilise või psühhotroopse aine tarvitamisest ja kas seega on tegemist narkojoobega.

Valdav enamus tervise seisundi kirjeldamisi viidi läbi Wismari haiglas. Nende protokollidest nähtus, et enne korra kaitseseaduse jõustumist puudus peaaegu igalt protokollilt uuritava isiku allkiri. Samas kui tervise seisundi kirjeldamine viidi läbi mujal kui Wismaris, siis oli uuritava allkiri olemas. Põhjus seisneb tõenäoliselt selles, et Wismari haigla viis enne korra kaitseseaduse jõustumist läbi ka uriiniproovi uuringu, mis võttis aega. Tervise seisundi kirjelduse protokollil märgiti ka uuringu tulemus, st mis ained uriinist leiti. Seejärel vormistati protokoll lõpuni, kuid selleks ajaks oli uuritav isik haiglast ära viidud. Alates korra kaitseseaduse jõustumisest ei uuritud Wismari haigla enam uriiniproovi ning uuritava isiku allkiri oli tervise seisundi kirjelduse protokollidel olemas. Uuritava isiku allkiri puudus ainult nendel juhtudel, kui isik keeldus allkirjastamast või ei olnud selleks suuteline.

Allkirja puudumine põhjustas analüüsitud kohtupraktikas ühe arutelu. Kuigi see puudutas korra kaitseseaduse eelset aega, tuleb sellel siiski peatuda. Kriminaalasjas 1-13-11366 juhtis kaitsja kohtu tähelepanu sellele, et tervise seisundi kirjelduse protokollilt puudus süüdistatava allkiri. Kohus leidis, et ei saanud eirata, et uuritav ise tervise seisundi kirjelduse protokolliga tutvunud ei olnud, st kõnealuselt dokumendilt puudus uuritava isiku allkiri. Kohus vaagis, kas vaatluse all oleva dokumendi tutvustamata jätmisega oli rikutud süüdistatava kaitseõigust ning kas tõend oli lubatav. Kohus jõudis järeldusele, et tervise seisundi kirjelduse protokollilt uuritava allkirja puudumine oli vaadeldav minetusena, kuid tegemist ei olnud olulise minetusega, millega kaasnenuks tõendi kõrvalejätmine: „... *kliiniline läbivaatus toimus enne tema kahtlustatavana ülekuulamist, siis asub kohus seisukohale, et oma õiguste realiseerimiseks ... oli [isikul] nii õigus kui ka võimalus taotleda tervise seisundi kirjeldamise aktiga tutvumist. Puuduvad aga igasugused märkused selle kohta, et [isik] oleks vastavasisuliselt taotlusi või märkusi teinud. Lisaks väärrib märkimist, et toimiku materjalide kohaselt on [isik] ja tema kaitsja taotlenud lühimenetluse kohaldamist ... Kohtu hinnangul tähendab seda, et nii süüdistatav kui tema kaitsja on teadlikud toimiku sisust ning ka toimikumaterjalidega tutvumise järgselt pole ei [isik] ega ka tema kaitsja esitanud taotlusi vms vaatluse all oleva tõendi kohta. Neist aspektidest lähtuvalt leiab kohus, et tegemist pole olulise rikkumisega ning tervise seisundi kirjeldamise akti tõendina on lubatav.*“²⁵

Analüüsitud kriminaalajadest ei nõudnud korra kaitseseaduse organ tervise seisundi kirjeldamist ühe juhtumi puhul. Selles asjas toimus süüdistatava tõttu liiklusõnnetus, isik toimetati seetõttu erakorralise meditsiini osakonda. Patsiendikaardile oli osaliselt märgitud tervise seisundi kirjeldamise käigus tavaliselt ülesmärgitavad asjaolud. Probleemi see ei põhjustanud.²⁶

Analüüsitud kohtupraktika põhjal võib üldistada, et tervise seisundi kirjelduse protokollil oli peaaegu igas kriminaalasjas tõendina kasutatud. Samuti tuginesid kohtud oma põhjustes ak-

²⁵ HMKo 17.01.2014, 1-13-11366.

²⁶ Kriminaalasi 1-17-13.

tiivselt terviseseisundi kirjelduse protokollile, seda eriti korrakaitseaduse jõustumisele eelneval ajal. Nimetatud tõendiga seoses oli analüüsitud kohtupraktika ühtlane, märkimisväärset erinevust ei ilmnenu.

2.3. Joobeseisundi tuvastamise saatekiri koos hinnanguga joobeseisundi esinemise kohta

Joobeseisundi tuvastamise saatekiri on dokument, kuhu märgitakse andmed vere- või uriini-proovi võtmise ja selle analüüsimiseks edastamise ning riiklikus ekspertiisiasutuses tehtud analüüside tulemuste kohta. Saatekirja lisana vormistatakse hinnang isikul narkootilise või psühhotropse aine tarvitamisest põhjustatud joobeseisundi esinemise kohta. KorS § 41 lg 9 p 2 järgi on tervishoiuteenuse osutaja või riiklik ekspertiisiasutus korrakaitseorgani nõudmisel kohustatud võtma, säilitama ja edastama vajaliku koguse bioloogilise vedeliku proovi. Enamasti tehaksegi tervishoiuteenuse osutaja juures joobeseisundi kahtlusega isikuga kaks toimingut: kirjeldatakse isiku terviseseisundit ning võetakse bioloogilise vedeliku proov. Seejärel toimetatakse terviseseisundi kirjelduse protokoll ja bioloogilise vedeliku proov EKEI-sse.

Joobeseisundi tuvastamise saatekiri jaguneb kolmeks osaks. Esimene osa täidetakse proovi võtmise alustamisel. Muu hulgas märgitakse proovi võtja andmed, kuupäev, kellaaeg, proovi andja andmed. Proovi võtmise kinnitab politseiametnik ning proov saab identifitseerimiseks markeeringu koodi. Samuti kantakse saatekirja märked proovi võtmise, sh proovipettuse kahtluse ja kordusproovi kohta. Lisaks märgitakse, kas analüüsiks võeti verd või uriini. Analüüsitud kriminaalasjadest võeti vereproov ainult ühel korral, ülejäänud 49 juhul võeti uriiniproov.²⁷ Saatekirjale märgitakse ka tellitavad uuringud. Tellida on võimalik etanoolisisalduse uuringut ja narkootilise või psühhotropse aine sisalduse uuringut.

Saatekirja teine osa täidetakse pärast katsuti või uriinitopsi sulgemist. Sinna kantakse materjali saatja andmed. Saatekirja kolmas osa täidetakse EKEI-s. Esiteks viiakse EKEI-s läbi bioloogilise vedeliku proovi uuring, millega seoses märgitakse saatekirja kolmandasse osasse teiste andmete hulgas uuringuakti²⁸ number, uuringu meetodika ja uuringuga tuvastatud ainete loetelu. Seejärel edastatakse terviseseisundi kirjelduse protokoll ning saatekiri koos uuringu tulemusega kohtutoksikoloogiaekspertidele, kes annab nende põhjal hinnangu isikul narkootilise või psühhotropse aine tarvitamisest põhjustatud joobeseisundi esinemise kohta. Praktika kohaselt vormistab ekspert hinnangu eraldi dokumendis ning lisab saatekirja kolmandasse osasse sellekohase viite. Seega sisaldab joobeseisundi tuvastamise saatekirja kolmas osa EKEI uuringu tulemust ja viidet hinnangule.

Nagu eespool märgitud, lisandus joobeseisundi kohta hinnangu andmine EKEI eksperdi poolt pärast korrakaitseaduse jõustumist 01.07.2014. Enne seda sisaldas joobeseisundi tuvastamise saatekiri bioloogilise vedeliku proovi uuringu tulemusi ning terviseseisundi kirjelduse protokoll kantud arsti järeldust, kas isikul esines joobeseisund või mitte.

Hinnang joobeseisundi kohta vormistatakse joobeseisundi tuvastamise saatekirja lisana. Hinnangu annab EKEI ekspert, lähtudes terviseseisundi kirjelduse protokoll kantud kirjeldusest ning joobeseisundi tuvastamise saatekirja kolmandasse osasse kantud bioloogilise vedeliku proovi uuringu tulemusest. Hinnang kirjutatakse vabas vormis. Sisuliselt ongi seal kirjas ainult terviseseisundi kirjeldus ning bioloogilise vedeliku proovi uuringu tulemus, st välja on kirjutatud lähteandmed. Seejärel märgib ekspert, kas esinevad narkootilise või psühhotropse aine

²⁷ Teiste riikide praktika kohta vt: R. Palu. Probleemid Politsei- ja Piirivalveameti meetmete rakendamisel narkootikumide vastases tegevuses ja nende sotsiaalne teadvustamine. Magistritöö. Tallinn: 2015, lk 31.

²⁸ Uuringuakti ennest kriminaalasja toimikusse ei lisatud.

tarvitamise tunnused ja kui jah, siis millise aine tarvitamise tunnused. Viimasena kirjutab ekspert, kas esineb joobeseisund või mitte. Kõik analüüsitud kriminaalasjade hinnangud koostas üks ja sama EKEI Lõuna-Eesti kohtuarstliku ekspertiisiosakonna kohtutoksikoloogiaekspert.

Hinnang joobeseisundi esinemise kohta saab olla üks kolmest:

- ei esine tarvitamise tunnuseid ja pole joobeseisundit;
- esinevad tarvitamise tunnused, kuid puudub joobeseisund (tarvitamise tunnused pole piisavalt tugevad, et saaks sedastada joobeseisundi esinemist);
- esinevad tarvitamise tunnused ja tarvitamisest tingitud joobeseisund.

Vahemärkusena olgu selgitatud, et seoses joobeseisundi määratlusega KorS § 36 lg 1 mõttes on oluline silmas pidada, et narkootilise või psühhotropse aine **tarvitamine** kui selline **ei tähenda automaatselt narkojoovet**. Riigikohtu seisukohast tuleneb, et tuleb eristada tarvitamist ja tarvitamise tagajärjel tekkinud narkojoovet.²⁹ Ka õiguskirjanduses on selgitatud, et narkojoobena tuvastatakse narkootilise või psühhotropse aine esinemine organismis **ning** kehaliste või psüühiliste funktsioonide häirumine või muutumine.³⁰ Nagu analüüsi peatükis 2.6 kirjeldatud, võib leida praktikast, mis nimetatud seisukohtadega päris kooskõlas ei näi olevat.

Analüüsitud kohtupraktika põhjal saab teha üldistuse, et EKEI ekspertide tehtavat uuringut ja joobeseisundi esinemise kohta antavat hinnangut ei loetud ekspertiisiks kriminaalmenetluse seadustiku mõttes. Siiski esines kriminaalasju, kus neid nimetati ekspertiisideks. Kriminaalasjade toimikutest ei selgunud üheselt, kas peeti silmas ekspertiisi kriminaalmenetluse seadustiku mõttes või oli tegemist lihtsalt pisut eksitava üldkeelelise väljendiga. Näiteks on ühes kohtuotsuses märgitud, et isikul tuvastati joove ekspertiisi käigus – kohus pidas silmas hinnangut joobeseisundi kohta.³¹ Samuti on hinnangu andmist loetud arstlikuks kohtutoksikoloogiaekspertiisiks.³² Ka uuringuakti on nimetatud ekspertiisiks.³³ Enne korraaitseaduse jõustumist, kui veel isiku tervises seisundit kirjeldav arst andis ise hinnangu joobeseisundi kohta, siis nimetati ühes kohtuotsuses tervises seisundi kirjeldamist ning joobeseisundi tuvastamise saatekirjaga seoses tehtud toiminguid üheskoos joobeekspertiisiks.³⁴

Kriminaalasjade toimikute hulgas olnud hinnangud joobeseisundi kohta ei vastanud kriminaalmenetluse seadustiku³⁵ (KrMS) §-s 107 toodud nõuetele. Näiteks puudus neis eksperdiarvamuse põhjendus, oli ainult lähteandmete kirjeldus ning seejärel järeldus. Samas ei nõua korraaitseadus ekspertiisiaktiga sarnast põhjendamist. Hinnang joobeseisundi kohta ei tohiks kaitseõigust kahjustada, kuna vajaduse korral saab kohtusse kutsuda eksperdi asjatundjana ütlusi andma. Lühimenetluses selline võimalus siiski puudub. Analüüsi autori arvates võiks hinnang olla põhjalikum, kuna süüdimõistmine põhineb tavaliselt suuresti sellel tõendil. Samas on eksperdi poolt hinnangu vormistamine eraldi dokumendina (joobeseisundi tuvastamise saatekirja lisa) vastutulek, kuna Vabariigi Valitsuse kehtestatud joobeseisundi tuvastamise saatekirja

²⁹ RKKKo 3-1-1-49-09, p-d 8 ja 9. Vt ka K. Kiudorf. Korduvkurjategijatele mõistetavate karmimate karistuste mõju kuritegevusele karistusseadustiku § 424 näitel Tartu Maakohtu Tartu kohtumaja piirkonnas. Magistritöö. Tartu: 2017, lk 16–17; L. Talumäe. Joobeseisundis juhtimise eest mootorsõiduki juhtimisõiguse äravõtmise kohaldamise praktika Harju Maakohtu 2012–2015. Magistritöö. Tartu: 2016, lk 10.

³⁰ J. Sootak. KarSK § 36 kumm 4.

³¹ HMKo 22.03.2016, 1-16-1657.

³² TMKo 26.01.2016, 1-15-9233.

³³ Kriminaalasja 1-16-5398 süüdistuse tekst.

³⁴ HMKo 10.12.2015, 1-15-10111.

³⁵ Kriminaalmenetluse seadustik. – RT I, 26.06.2017, 22.

vormis³⁶ on hinnangu jaoks jäetud ainult väike lahter, kuhu mahub üksnes mõni sõna. Hinnanguga seoses tuleb mainida ka seda, et selle puhul puudus klassikaline menetleja määrus KrMS § 105 lg 1 mõttes.

Ka bioloogilise vedeliku proovi uuringuakti osa joobeseisundi tuvastamise saatekirjas ei vastanud KrMS §-s 107 toodud nõuetele, kuid nagu hinnangu puhul, siis korrakaitseadus ei nõua bioloogilise vedeliku proovi uuringuakti puhul ekspertiisiaktiga sarnast põhjendamist. Segadust võib tekitada KorS § 41 lg 17, mille kohaselt kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega bioloogilise vedeliku proovi uuringu tulemuse ekspertiisiakti vormi. Siiski on juttu uuringust ja mitte ekspertiisist kriminaalmenetluse seadustiku mõttes, kuna vastasel juhul peaks kriminaalmenetluse seadustikus olema vastav volitusnorm.³⁷

Joobeseisundi tuvastamise saatekirja puhul tekitas kohtupraktikas küsimusi nii uuringuakti osa kui ka lisaks olev hinnang. Ühes kriminaalasjas heitis kaitsja esiteks ette seda, et asjas ei olnud viidud läbi ekspertiisi. Kaitsja leidis, et kuna joobeseisundi tuvastamine kätkes endas meditsiiniliste eriteadmiste rakendamist, oli see võimalik ainult ekspertiisi vormis, st ainult ekspertiisiga sai anda hinnangu tervise seisundi kirjelduse protokollis ja joobeseisundi tuvastamise saatekirjas ning selle lisas toodud asjaoludele. Maakohus leidis, et kohtutoksikoloogiaekspertiis³⁸ oli viidud läbi nõuetekohaselt.³⁹ Kaitsja esitas apellatsiooni ja kordas oma väiteid. Ringkonnakohus leidis, et joobeseisundi tuvastamiseks ei olnud vaja ekspertiisi määrata. Kohus märkis, et kohtutoksikoloogiaekspert tegi süüdistataval esinenud joobeseisundi kindlaks KorS § 41 lg-s 13 sätestatud korras.⁴⁰ Samuti selgitas ringkonnakohus, et korrakaitseadus ei näe ette, et ekspert peaks joobe tegema kindlaks ekspertiisi vormis, samuti ei näe kriminaalmenetluse seadustik ega liikluseadus ette teistsugust korda narkojoobe tuvastamiseks.⁴¹ Riigikohus jättis kaitsja esitatud kassatsiooni menetluse võtmata. Ülejäänud analüüsitud kriminaalasjades, kus ekspertiisi ei olnud läbi viidud, ekspertiisi määramise küsimust ei kerkinud. Kohtupraktikas peetakse korrakaitseaduses sätestatud korra järgimist piisavaks ning ekspertiisi läbiviimist joobeseisundi tuvastamiseks ei nõuta.

Hinnanguga joobeseisundi kohta seondub kriitika selle lähteandmete kohta. Viimati viidatud kriminaalasjas esitas kaitsja väite, et joobeseisundi hindamisel ei piisa sellest, kui lähtuda ainult tervise seisundi kirjelduse protokollist ja joobeseisundi tuvastamise saatekirjast. Kaitsja juhtis tähelepanu sellele, et ekspertidel on ekspertiise läbi viies tavapäraselt kohustus koguda hulgaliselt materjali, mille põhjal tehakse kindlaks isiku varasemad haigused ja tema üldine tervise seisund. Kaitsja leidis, et joobeseisundi kohta hinnangu andnud ekspert ei saanud hinnangut anda, kuna ta ei olnud süüdistatavaga füüsiliselt kohtunud. Samuti leidis kaitsja, et ainult tervise seisundi kirjelduse protokollis ja joobeseisundi tuvastamise saatekirja alusel ei olnud hinnangu andjal võimalik arvestada, et süüdistatav oli öösel pidutsenud, osa sümptomeid võis olla põhjustatud väsimusest, süüdistataval olid alkoholi jääknähud ning ta oli tarvitanud ravimeid, mille sümptomid olid sarnased narkootiliste ainete tarvitamise sümptomitega. Maakohus leidis, et joobeseisund oli olemasolevate tõendite põhjal siiski tõendatud. Ringkonnakohus sellega seonduvalt midagi ei lisanud. Ülejäänud analüüsitud kriminaalasjades, kus ekspertiisi ei olnud läbi viidud, olid joobeseisundi hinnangu lähteandmed samasugused, st ainult tervise seisundi kirjelduse protokoll ja joobeseisundi tuvastamise saatekirjas kajastatud bioloogilise vedeliku

³⁶ Bioloogilise vedeliku proovi võtmise, säilitamise, uuringuks edastamise, uuringu tegemise ja nende toimingute tasustamise kord. VVm 19.06.2014 nr 88. Lisa 1. Joobeseisundi tuvastamise saatekiri. – RT I, 26.06.2014, 4.

³⁷ KorS § 41 lg-ga 17 seotud probleemi on puudutatud ka peatükis 3.3.

³⁸ Maakohus pidas hinnangut [arstlikuks] kohtutoksikoloogiaekspertiisiks.

³⁹ TMKo 26.01.2016, 1-15-9233.

⁴⁰ KorS § 41 lg 13: „Bioloogilise vedeliku proovi uuringu tulemuste ning isiku tervise seisundi kirjelduse protokollis põhjal annab riiklik ekspertiisiasutus hinnangu isiku joobeseisundi olemasolu või puudumise kohta.“

⁴¹ TrtRngKo 03.05.2016, 1-15-9233, p-d 17 ja 18.

proovi uuringu tulemus. Nendes asjades ei kerkinud küsimust lähteandmetega seoses. Koh-
tupraktikas loetakse hinnangu lähteandmeid piisavaks.

Nagu eespool kirjeldatud, siis joobeseisundi saatekirja kolmas osa sisaldab infot uuringuakti ja
hinnangu kohta. Samuti on seal EKEI Lõuna-Eesti osakonna pitser koos kuupäevaga. Krimi-
naalasjas 1-15-9233 väitis kaitsja, et saatekirja kolmandas osas märgitud meetodikad ei olnud
valideeritud kasutamiseks EKEI Lõuna-Eesti osakonnas. Maakohus nõudis EKEI-st välja me-
todekate kirjeldused. Nendest nähtus, et vastavad meetodikad olid kasutusel ainult Tallinnas,
aga mitte Tartus. Kaitsja leidis, et kuivõrd EKEI Lõuna-Eesti osakonnas (Tartus) ei olnud vas-
tavate meetodekate kasutamine lubatud, siis ei olnud tõendina kasutatavad ka vastavaid metoo-
dikaid eirates saadud tõendid: joobeseisundi tuvastamise saatekirjas kajastatud bioloogilise ve-
deliku uuring. Ringkonnakohus märkis oma lahendis, et kohtule teadaolevalt toimuvad sellist
meetodikat nõudvate proovide uuringud alati Tallinnas, mistõttu oli ka süüdistatavalt võetud
proovide uurimine toimunud vastavalt kehtestatud meetodekatele.⁴²

Teema lõpetuseks olgu märgitud, et bioloogilise vedeliku proovi võtmise, säilitamise, uurin-
guks edastamise, uuringu tegemise ja nende toimingute tasustamise kord on sätestatud Vaba-
riigi Valitsuse määruses⁴³. Muu hulgas tuleb tähele panna, et määruse § 6 lg 7 ja § 7 lg 4 koha-
selt peab uriinitsid olema uriiniproovi võtmisest kuni postipakendisse sulgemiseni prooviand-
jale nähtav. Kuigi analüüsitud kriminaalasjades sellega seoses probleeme ega vaidlusi ei ilm-
nenud, on seda praktikas väljaspool analüüsitud materjali siiski ette tulnud.⁴⁴

2.4. Toksikoloogiaekspertiisi akt

Toksikoloogiaekspertiisi otstarve on bioloogilise vedeliku uurimine tuvastamiseks, missuguseid
aineid see sisaldab – narkootiliste ainete ja ravimite toimeainete kvalitatiiivne määramine bio-
loogilisest materjalist.⁴⁵ Tegemist on ekspertiisiga kriminaalmenetluse seadustiku mõttes. Tok-
sikoloogiaekspertiisiga seoses on oluline juhtida tähelepanu sellele, et see saab vastavalt joobe-
seisundi määratlusele (KorS § 36 lg 1) tõendada ainult mingisuguse aine **tarvitamist**: näiteks
uriinis leitud amfetamiini põhjal saab väita, et isik on amfetamiini tarvitanud. Toksikolo-
ogiaekspertiis ei anna vastust küsimusele, kas isikul esines joobeseisund või mitte, selle jaoks on
arstlik kohtutoksikoloogiaekspertiis.

Näited analüüsitud kriminaalasjades eksperdile esitatud küsimustest:

1. Kas [isiku] uriiniproovis leidub narkootilisi või muid psühhotroopseid või toksilisi ai-
neid?
2. Kas [isiku] uriiniproovis leidub alkoholi, narkootilisi või muid psühhotroopseid või tok-
silisi aineid? Kui leidub, siis millise ainega on tegemist?
3. Kas [isikult] [kuupäev] [kellaeg] [proovi võtmise koht] võetud uriiniproovis leidub
narkootilisi või psühhotroopseid aineid ning kui leidub, siis millist narkootilist või psüh-
hotroopset ainet?
4. Kas [isikult] [kuupäev] [proovi võtmise koht] võetud uriiniproovis leidub narkootilisi
või psühhotroopseid aineid ja kui leidub, siis milliseid?

⁴² TrtRngKo 03.05.2016, 1-15-9233, p-d 21 ja 22.

⁴³ Bioloogilise vedeliku proovi võtmise, säilitamise, uuringuks edastamise, uuringu tegemise ja nende toimingute
tasustamise kord. VVm 19.06.2014 nr 88. – RT I, 26.06.2014, 4.

⁴⁴ Vt nt VMKo 28.12.2016, 4-16-3074; TrtRngKo 02.02.2017, 1-16-4578. Mõlemas asjas esitati ka kassatsioon,
kuid Riigikohus jättis need menetlusse võtmata.

⁴⁵ Vt ka kohtuekspertiisiseaduse § 27¹⁰; Eesti Kohtuekspertiisi Instituut. Ekspertiisid ja uuringud. 2016. –
www.ekei.ee/et/kodanikule/ekspertiisid-ja-uuringud (31.08.2017).

Käesoleva analüüsi kriminaalajade raames oli toksikoloogiaekspertiisi otstarve tuvastada, mis-suguseid narkootilisi või psühhotroopseid aineid joobekahtlusega isikult võetud uriiniproov sisaldas. Toksikoloogiaekspertiis on sisuliselt sama mis joobeseisundi tuvastamise saatekirja puhul uuring. Neid kaht eristab see, et toksikoloogiaekspertiisi akt on põhjalikum ning sisaldab muu hulgas järelduseni jõudmise käiku (kasutatud metoodika kirjeldus), vastates KrMS § 107 nõuetele. Toksikoloogiaekspertiisiga seoses tuleb märkida, et analüüsitud kohtupraktikas ei kerkinud sellega seoses ühtki õiguslikku küsimust.

Toksikoloogiaekspertiis viidi läbi 13 episoodi osas (kokku 50 episoodi, milles tehti süüdimõistetev otsus). Kõigil juhtudel oli toksikoloogiaekspertiisi järeldus sama mis joobeseisundi tuvastamise saatekirja puhul uuringu tulemus: uriinist tuvastati samad ained. See sunnib küsima, kui on uuring, siis milleks seda dubleerida toksikoloogiaekspertiisiga. Toksikoloogiaekspertiis tähendab antud juhul seda, et sama uriiniproovi suhtes viiakse tavaliselt samade isikute (igatahes sama asutuse – EKEI) poolt läbi sama metoodikat kasutades samasugune uuring. Lühidalt öeldes, sama asja tehakse kaks korda. Kriminaalajade toimikutest ei ilmnenu, miks nimetatud 13 korral oli toksikoloogiaekspertiisi läbiviimine vajalik, aga ülejäänud 37 korral mitte. Mainimata ei saa jätta, et nii ekspertiis kui ka korrakaitseaduse alusel läbiviidav uuring maksavad, vastavad hinnad on määratud kohtuekspertiisiseaduse⁴⁶ §-des 27¹⁰ ja 27¹¹. Süüdimõistva otsuse korral nõutakse need kulud sisse süüdimõistetult, muul juhul kannab need riik.

2.5. Arstliku kohtutoksikoloogiaekspertiisi akt

Kuigi arstliku kohtutoksikoloogiaekspertiisi nimetus on väga sarnane toksikoloogiaekspertiisi nimetusele, on tegemist kahe erineva ekspertiisiga. Arstliku kohtutoksikoloogiaekspertiisi otstarve käesoleva analüüsi kriminaalajades oli esitada eksperdiarvamus selle kohta, kas joobekahtlusega isikul esines sõiduki juhtimise ajal narkootilise või psühhotroopse aine tarvitamisest tingitud **joobeseisund**. Tegemist on ekspertiisiga kriminaalmenetluse seadustiku mõttes.

Näited analüüsitud kriminaalajades eksperdile esitatud küsimustest:

1. Kas [isikul] esines mootorsõiduki juhtimise ajal [kuupäev] [kellaaeg] paiku narkootilistest või muudest psühhotroopsetest ainetest tekkinud joobeseisund?
2. Millal pidi [isik] tarvitama [ainete loetelu], et tekiksid terviseseisundi kirjeldamise aktis olevad häirumised (joobeseisund)?
3. Millisele narkootilisele või psühhotroopsele ainele [isiku] tunnused vastavad?
4. Millise aine tarvitamisest tekkis [isikul] joobeseisund?
5. Kas vastavalt kohtueelsel menetlusel kogutud andmetele on võimalik, et [isikul] esinesid kinnipidamise hetkel [kuupäev] [kellaaeg] narkootilise, psühhotroopse või mõne muu sarnase aine tarvitamise tunnused?

Arstlik kohtutoksikoloogiaekspertiis sarnaneb sisulisest poolest hinnanguga joobeseisundi esinemise kohta (joobeseisundi tuvastamise saatekiri). Ka eksperdiarvamus joobeseisundi esinemise kohta saab olla üks kolmest:

- ei esine tarvitamise tunnuseid ja pole joobeseisundit;
- esinevad tarvitamise tunnused, kuid puudub joobeseisund (tarvitamise tunnused pole piisavalt tugevad, et saaks sedastada joobeseisundi esinemist);
- esinevad tarvitamise tunnused ja tarvitamisest tingitud joobeseisund.

Arstlikku kohtutoksikoloogiaekspertiisi ja hinnangut joobeseisundi esinemise kohta eristab peamiselt kaks asjaolu. Esiteks, ekspertiisis on muu hulgas kirjeldatud järelduseni jõudmise

⁴⁶ Kohtuekspertiisiseadus. – RT I, 30.12.2015, 21.

käiku, st on olemas eksperdi põhjendused. Hinnangu juures on ainult lähteandmed ning järeldus. Teiseks nähtus analüüsitud kriminaalasjade toimikutest, et ekspertiisi korral oli lähteandmeid reeglina rohkem kui hinnangu puhul.

Hinnangu lähteandmed olid ainult tervise seisundi kirjelduse protokoll ja joobeseisundi tuvastamise saatekirja uuringu osa. Ekspertiisi lähteandmed olid reeglina tervise seisundi kirjelduse protokoll, joobeseisundi tuvastamise saatekiri (sh hinnang) ning ekspertiisimääruses märgitu. Ühes asjas saadeti eksperdile lähteandmetena ka indikaatorvahendi kasutamise protokoll, millest nähtusid muu hulgas politseiametniku tuvastatud joobeseisundile viitavad tunnused.⁴⁷ Samuti edastati eksperdile politseiametniku ettekanne, milles oli kirjeldatud sündmust ning politseiametniku tuvastatud joobeseisundile viitavaid tunnuseid.⁴⁸ Ühes kriminaalasjas anti eksperdi käsutusse vahetult pärast liiklusõnnetust sündmuskohal tehtud video, mille peale jäi ka joobe-kahtlusega isik oma käitumise ja olekuga.⁴⁹

Arstlik kohtutoksikoloogiaekspertiis viidi läbi 10 episoodi osas (kokku 50 episoodi). Arstliku kohtutoksikoloogiaekspertiisi viis iga kord läbi sama EKEI ekspert, kes oli varasemalt samas asjas joobeseisundi tuvastamise saatekirja raames andnud hinnangu joobeseisundi esinemise kohta.

Arstlik kohtutoksikoloogiaekspertiis analüüsitud kohtupraktikas õiguslike küsimusi ei põhjustanud. Küll aga tekitas väga sarnane nimetus toksikoloogiaekspertiisiga segadust uurimisasutustes, mistõttu esines näiteks seda, et arstliku kohtutoksikoloogiaekspertiisi asemel oli ekspertiisimäärusesse märgitud toksikoloogiaekspertiis, kuid eksperdile esitatud küsimuste alusel sai EKEI ekspert aru, et tegelikult oli mõeldud arstlikku kohtutoksikoloogiaekspertiisi.⁵⁰ Samuti määrati ekspertiisimäärusega toksikoloogiaekspertiis, kuid küsimustest nähtus, et mõeldud oli nii toksikoloogiaekspertiisi kui ka arstlikku kohtutoksikoloogiaekspertiisi. Sellisel juhul vastasid toksikoloogiaekspertiisi läbi viinud eksperdid, et nad pole pädevad joobeseisundi osas seisukohta võtma ning edastavad materjali arstliku kohtutoksikoloogiaekspertiisi läbiviimiseks EKEI Lõuna-Eesti osakonda.⁵¹

Ühes kriminaalasjas esitas menetlusosaline väite, et kui Tartu Maakohtu tööpiirkonna praktika kohaselt narkojoobe tuvastamiseks ekspertiise ei korraldata, siis Harju Maakohtus on praktika selline, et narkojoobe tuvastamiseks on tarvis viia läbi ekspertiis.⁵² Analüüsi alusmaterjali hulgas on enne selle kriminaalasja kohtuotsust tehtud kohtuotsus 27 kriminaalasjas (36 episoodi). Nendest 20 kriminaalasja (28 episoodi) on menetletud Harju Maakohtus. Nendes kriminaalasjades määrati arstlik kohtutoksikoloogiaekspertiis kolmes asjas (kolmes asjas oli kokku neli episoodi, ekspertiis määrati kolme episoodi puhul). Analüüsitud kohtupraktikast seega eespool nimetatud seaduspärasust ei ilmne.

Probleeme on esinenud sellega, et eksperdile küsimuste esitamisel ei oldud täpne. Näiteks ühes kriminaalasjas määras uurimisasutus arstliku kohtutoksikoloogiaekspertiisi ning küsis eksperdilt käesoleva alapeatüki alguses toodud loetelus viiendana märgitud küsimuse: kas isikul esinesid tema kinnipidamise hetkel narkootilise, psühhotroopse või muu sarnase aine tarvitamise

⁴⁷ Kriminaalasi 1-14-855.

⁴⁸ Kriminaalasi 1-16-5980.

⁴⁹ Kriminaalasi 1-17-13.

⁵⁰ Nt kriminaalasi 1-17-850.

⁵¹ Kriminaalasi 1-15-599.

⁵² Kriminaalasi 1-15-9233.

tunnused. Ekspert vastaski ainult tarvitamise tunnuste, mitte aga joobeseisundi esinemise kohta.⁵³

Nagu eespool joobeseisundi tuvastamise saatekirja alapeatüki (2.3) juures kirjeldatud, on analüüsitud kohtupraktikas ühe korra kerkinud küsimus, kas joobeseisundit saab tuvastada üksnes ekspertiisiga. Kaitsja väide oli, et kuna joobeseisundi tuvastamine kätkes endas meditsiiniliste eriteadmiste rakendamist, oli see võimalik ainult ekspertiisi vormis.⁵⁴ Selles kriminaalasjas selgitas ringkonnakohus, et korrakaitseadus ei näe ette, et ekspert peaks joobe tegema kindlaks ekspertiisi vormis, samuti ei näe kriminaalmenetluse seadustik ega liikluseadus ette teistsugust korda narkojoobe tuvastamiseks.⁵⁵ Riigikohus jättis kaitsja esitatud kassatsiooni menetlusse võtmata. Seega saab analüüsitud kriminaalaljade põhjal teha üldistuse, et korrakaitseaduses sätestatud korra järgimist joobeseisundi tuvastamiseks peeti kohtute poolt piisavaks ning arstliku kohtutoksikoloogiaekspertiisi läbiviimist joobeseisundi tuvastamiseks ei nõutud.

2.6. Süüdistatava ütlused

Üks tõend seoses joobeseisundis juhtimisega on süüdistatava ütlused. Eelkõige on tegemist süüdistatava ütlustega mõne narkootilise või psühhotroopse aine tarvitamise kohta, aga ka süü tunnustamisega nii kohtueelses menetluses (sellisel juhul on tegemist veel kahtlustatava staatuses oleva isikuga) kui ka kohtumenetluses. Peamine küsimus, mis kohtupraktika analüüsi käigus kerkis, oli see, ega süü tunnustamisele liiga suurt tähendust ei omistatud.

Seda probleemi saab illustreerida kahe kriminaalalajaga, kus süüdistatav tunnustati KarS § 424 järgi süüdi, kuigi objektiivse koosseisu (joobeseisund) täitmine oli toimiku materjali põhjal küsitav. Mõlemal juhul tunnistas süüdistatav ennast süüdi. Näiteks ühes kriminaalalajas tunnustati isik KarS § 424 järgi süüdi, kuigi arstliku kohtutoksikoloogiaekspertiisi aktist nähtuvalt esinesid isikul narkootilise aine tarvitamise tunnused (joobeseisundist ekspertiisiakt ei räägi). Samas kriminaalalajas märkis isikut üle vaadanud arst tervise seisundi kirjelduse protokollis, et isikul esinesid narkootilise aine tarvitamise tunnused, kuid joobeseisundile vastav kehaliste või psüühiliste funktsioonide ja reaktsioonide häirumine või muutumine ei olnud sedastatav.⁵⁶ Süüdistusakti süüdistuse sisu osas oli kirjas, et joobeseisund oli tuvastatud arstliku kohtutoksikoloogiaekspertiisi aktiga (tegelikult ei olnud aktis juttu joobeseisundist, vaid tarvitamise tunnustest) ja joobeseisundi tuvastamise saatekirjaga (saatekirjast tulenes vaid, et uriinist leiti amfetamiini). Kriminaalalaja materjalist nähtuvalt see probleem arutelu ei põhjustanud.⁵⁷

Ka teises kriminaalalajas tunnustati üks süüdistatavatest KarS § 424 järgi süüdi, kuigi tervise seisundi kirjelduse protokollis jõudis arst pärast isiku läbivaatust järeldusele, et isikul esinesid narkootilise aine tarvitamise tunnused, kuid joobeseisundile vastav kehaliste või psüühiliste funktsioonide ja reaktsioonide häirumine või muutumine ei olnud sedastatav. Samuti oli joobeseisundi tuvastamise saatekirjas märgitud (ringitatud) arsti hinnang *tarvitamise tunnused* (kõrval olev *joove* ei olnud ringitatud).⁵⁸ Ekspertiisi selle kuriteoepisoodiga seoses ei määratud. Kohtuotsuses on põhistatud: „23.04.2014 KarS § 424 järgi kvalifitseeritava teo toime panemine

⁵³ Kriminaalasi 1-14-855. Vt ka analüüsi peatükk 2.6.

⁵⁴ Kriminaalasi 1-15-9233.

⁵⁵ TrtRngKo 03.05.2016, 1-15-9233, p-d 17 ja 18.

⁵⁶ Kriminaalasi 1-14-855 ulatub korrakaitseaduse jõustumise eelsesse aega, kus joobeseisundi esinemise kohta tegi järelduse isiku läbi vaadanud arst, kes märkis selle tervise seisundi kirjelduse protokollis. Korrakaitseaduse jõustumisest (01.07.2014) alates annab hinnangu joobeseisundi esinemise kohta EKEI ekspert, hinnang vormistatakse joobeseisundi tuvastamise saatekirja lisana.

⁵⁷ Kriminaalasi 1-14-855.

⁵⁸ Tegemist on samuti kriminaalalajaga, mis ulatub korrakaitseaduse jõustumise eelsesse aega.

[isiku] poolt on tõendatud järgmiste tõenditega: ... iv) Narkootilise või psühhotroopse aine või muu sarnase toimega aine tarvitamisest põhjustatud tervises seisundi kirjeldamise protokoll nr 667/36 (VIII kd tl 123), kus 24.04.2014 [isik] teostas [isiku] läbivaatust. Protokollist nähtuvalt [isiku] enda sõnul tarvitas ta amfetamiini. Uriini sõeluuringu tulemus oli amfetamiini suhtes positiivne.⁵⁹ Käsitlemata on jäänud nimetatud protokolliga kõige olulisem osa: arsti järeldus, mille kohaselt ta isikul joobeseisundi esinemist ei sedastanud. Seda küsimust põhistustes ei puudutatud. Nende kahe kriminaalasja põhjal võib öelda, et süü tunnistamisse tuleb suhtuda kriitiliselt, kuna isik ei pruugi mõista, kas ta oli KorS § 36 lg 1 mõttes joobeseisundis või mitte.⁶⁰

2.7. Tunnistaja ütlused

Analüüsitud kriminaalasjades kuulati tunnistajana üle peamiselt politseiametnikke, kes peatasid joobekahtlusega juhi ning tegid temaga esimesed toimingud. Politseiametnike antud ütlustes kirjeldati, keda, millal ja kus peatati või kontrolliti, peatamise või kontrollimise põhjust, indikaatorvahendite kasutamist ja tulemust, joobeseisundile viitavaid tunnuseid, toimingule allutatud isiku suhtes rakendatud meetmeid, sõidukiga seonduvat jms. Mõnes asjas kirjeldas politseiametnik üldiselt, et isik peatati kahtlase sõidustiili tõttu, täpsustamata selle sisu. Sellisel juhul selgus kahtlase sõidustiili väljendus kohtus ülekuulamise käigus (kui asja lahendati üldmenetluses). Siiski küsiti enamasti juba kohtueelses menetluses politseiametnikult (tunnistajalt), milles täpselt kahtlane sõidustiil seisnes. Näiteks: „... märkas in ... liikumas sõiduautot, mille sõidustiil oli ebakindel: kiirendas järsult, kaldus liikudes kõrvalrajale.“⁶¹ Või näiteks: „Nimetatud sõiduki stiil oli väga kahtlane[:] antud teelõigul lubatud kiirus oli 50 km/h ja Opel liikus minu hinnangul umbes 30 km/h ning mingit takistust tema ees ei olnud.“⁶² Samuti selgitas mõni politseiametnik küsimuste ennetamiseks juba kohtueelses menetluses, et pärast seismajäämist oli sõiduki juht kogu aeg tema vaateväljas ning juhil ei olnud vahepeal võimalik tarvitada narkootilisi ega psühhotroopseid aineid.⁶³

Tunnistaja ülekuulamisega seoses õiguslikke küsimusi esile ei kerkinud. Küll aga põhjustas ühe sisukama arutelu häirekeskusesse tehtud kõne salvestis. Kriminaalmenetluses oli ühe asitõendina vaadeldud häirekeskusesse tehtud kõne salvestist, vaatlus oli talletatud nõuetekohases protokollis. Kaitsja mainis oma kaitsekõnes, et nimetatud tõend oli lubamatu, kuna vaatlusprotokollis kirjeldatud salvestisel oli tundmatu isiku kõne, mistõttu ei olnud kaitsjal võimalik kõnes esinevaid asjaolusid tunnistaja küsitlemisega kontrollida. Kohus selle vastuväitega ei nõustunud, leides, et salvestise sisu oli võimalik politseile kõne teinud isiku ütlustega kontrollida, kuid kaitsja ei olnud kriminaalmenetluses sellist taotlust esitanud.⁶⁴

Esines ka kriminaaltoimiku tagastamist prokuratuurile, kuna kriminaalasja materjalid ei olnud piisavad kriminaalasja lahendamiseks lühimenetluses. Kohus leidis, et kuivõrd süüdistatav eitas narkootikumide tarvitamist, tuleks kohtuistungile kutsuda ka ekspert ja tunnistaja. Kuna aga lühimenetluses seda teha ei saanud, tagastas kohus kriminaaltoimiku prokuratuurile menetluse jätkamiseks. Seejärel tehti kahtlustatava uriiniproovi suhtes toksikoloogiaekspertiisi, mille tulemusena selgus, et see sisaldas mitut narkootilist või psühhotroopset ainet. Tunnistaja all peeti silmas kahtlustatava peatanud politseiametnikku, kelle esialgne ülekuulamine oli napisõnaline.

⁵⁹ HMKo 27.11.2014, 1-14-7909, p 2.2.3.

⁶⁰ Vt selle kohta ka RKKKo 3-1-1-95-16, p 29.

⁶¹ Kriminaalasi 1-16-5980.

⁶² Kriminaalasi 1-13-11186.

⁶³ Nt kriminaalasi 1-17-1300.

⁶⁴ TMKo 16.01.2015, 1-14-8139.

Politseiametnik kuulati tunnistajana uuesti üle, politseiametnik kirjeldas täpsemalt joobeseisundile viitavaid tunnuseid. Samuti selgitas tunnistaja, milles täpselt seisnes kahtlane sõidustiil, mis esimesena tähelepanu äratas ning mille pärast kahtlustatava sõiduk peatati. Kui kahtlustatav oli alguses eitanud narkootikumide tarvitamist, siis uuesti üle kuulates ta seda juba tunnistas. Põhjus oli ilmselt selles, et talle selgitati ekspertiisiakti tulemust, misjärel otsustas ta ennast süüdi tunnustada. Prokurör saatis kriminaalasja kohtusse, asi võeti menetlusse ja lahendati lühimenetluses.⁶⁵ See kaasus rõhutab, et kui asja soovitakse lahendada lühimenetluses, tuleb prokuröri arvestada, et tunnistajaid, asjatundjaid ja eksperte välja kutsuda ei saa. See tähendab aga, et kriminaaltoimiku materjal peab asja lahendamiseks olema piisav, sh ütluste osas.

2.8. Politseiametniku ettekanne

Viimase tõendina puudutatakse analüüsis politseiametniku ettekannet. Ettekanne on toimunud sündmuse kohta koostatud kirjalik seletus, mille adresseerib politseiametnik oma vahetule juhile. Ettekande eesmärk on toimunud sündmuse asutusesisene talletamine. Võimalik, et sellise ettekande kirjutamine narkojoobes juhtimise asjades oli vajalik põhjusel, et EKEI eksperdi hinnang⁶⁶ saadi umbes kuu aja pärast alates sündmuse (joobekahtlusega juhi peatamine) toimimisest ning reeglina ei alustatud kriminaalmenetlust enne, kui saabus EKEI eksperdi hinnang kontrollitaval joobeseisundi esinemise kohta. Pikk ajavahemik võis tingida vajaduse asjaolud hilisemaks kasutamiseks kirja panna. Ettekanne sisaldas sama infot, mida andis politseiametnik tunnistajana ülekuulamise käigus. Mõnes kriminaalasjas oli ettekande tekst kopeeritud tunnistaja ülekuulamise protokollis ja vormistatud politseiametniku (tunnistaja) ütlustena.

Politseiametniku ettekande kasutamine mõne asjaolu tõendamiseks analüüsitud kohtupraktikas arutelu ei põhjendanud, kuid analüüsi autori arvates väärib ettekande tõendina kasutamise küsimus tähelepanu. Enamik kriminaalasjade toimikuid sisaldasid politseiametniku ettekannet ning sama politseiametniku või tema paarilise tunnistajana ülekuulamise protokollis. Sisuliselt oli ettekannete näol tegemist tunnistajate ütlustega, mis polnud nõuetekohaselt talletatud. Lisaks polnud ettekandjatele selgitatud nende õigusi ja kohustusi, sh polnud ettekandjaid hoiatatud valeütluse andmise eest KarS § 320 mõttes. Seega tuleb sellistesse ettekannetesse suhtuda kriitiliselt. Analüüsi autori arvates saab ettekanne kõige enam olla tõend tõendi kohta, mis muutub aktuaalseks siis, kui tekib kahtlus politseiametniku ütluste usaldusväärsuses, kuid see ei saa asendada politseiametniku tunnistajana ülekuulamist.⁶⁷

Peaaegu igas analüüsitud kriminaalasjas, mille toimik sisaldas ettekannet, oli sama politseiametnik või tema paariline tunnistajana üle kuulatud, mistõttu reaalselt ettekanne politseiametniku tunnistajana antud ütlusi ei asendanud. Siiski leidis üks kriminaalasi, kus ettekanne asendas politseiametniku ülekuulamist. Selle kriminaalasja süüdistusaktis oli ettekanne kantud tõendite loetellu: „Tõendab mootorsõiduki narkojoobeseisundis juhtimise kuriteo toimempanemise asjaolusid, s.o [isiku] poolt politseiametnike peatumismärguande eiramist ning liiklusreeglite rikkumist, samuti [isiku] vasakust püksitaskust minigrip-kilekoti koos valge pulbrilise ainega, kasutatud süstla, uute süstalde ning noa leidmist. Tõendab, et [isikul] esinesid narkojoobetunnused, samuti süüdistatava poolt antud tunnistusi, s.o et [isik] oli tund aega enne avariid süstinud amfetamiini ning et temalt leitud kotis oli pool grammi amfetamiini.“ Ettekanne avaldati kohtuistungil tõendina.⁶⁸ Kohus siiski ettekannet oma põhistustes ei kasutanud.⁶⁹

⁶⁵ Kriminaalasi 1-13-11186.

⁶⁶ Joobeseisundi tuvastamise saatekirja lisana koostatav hinnang, vt analüüsi peatükk 2.3.

⁶⁷ Selle kohta vt ka RKKKo 3-1-1-67-10, p-d 10–12.

⁶⁸ Kriminaalasi 1-17-13.

⁶⁹ HMKo 16.01.2017, 1-17-13.

Politseiametniku ettekandest võib oleneda eksperdi arvamus. Analüüsitud kriminaalasjades ei olnud politseiametniku ettekanne arstliku kohtutoksikoloogiaekspertiisi (hinnatakse joobeseisundi esinemist) läbiviimise lähteandmetena enamasti märgitud, kuid seda oli siiski ühes kriminaalasjas tehtud. Selles asjas vormistas ekspert esmalt joobeseisundi saatekirja lisana KorS § 41 lg 13 alusel koostatud hinnangu joobeseisundi esinemise kohta. Hinnangu lähteandmed olid terviseseisundi kirjelduse protokoll ning joobeseisundi tuvastamise saatekirja uuringu osa. Hinnangus märkis ekspert, et oli võimalik, et isikul esines joove. Seejärel määras uurimisasutus arstliku kohtutoksikoloogiaekspertiisi läbiviimise ning saatis EKEI-le lisaks terviseseisundi kirjelduse protokollile ja joobeseisundi tuvastamise saatekirjale ka politseiametniku ettekande, milles oli politseiametnik kirjeldanud joobeseisundile viitavaid tunnuseid. Sedapuhku jõudis sama ekspert järeldusele, et isikul esines joove (hinnangus oli enne leidnud, et võib-olla esines joove).⁷⁰ Seega oli viidatud kriminaalasjas politseiametniku ettekanne joobeseisundi esinemise sedastamisel määrav.

Ettekandega seoses väärrib tähelepanu ka see, et ühe analüüsitud kriminaalasja toimik tekitas kahtluse, et selle hulgas olev ettekanne ei sisaldanud päris õiget infot asjaolude kohta, samuti oli ettekandele märgitud koostamise kuupäeva õigsus küsitav. Kriminaalasja asjaolude kohaselt peatati Tallinnas joobekahtlusega juht. Tema peal kasutati indikaatorvahendit, mis näitas, et isik oli tarvitanud kanepit. Toimikus oli ka indikaatorvahendi tulemuse väljatrükk, mis näitas positiivset tulemust ainult kanepile. Kuu aega hiljem tuli EKEI-st joobeseisundi tuvastamise saatekirja osaks oleva uuringu tulemus, mille kohaselt oli juhi uriinis lisaks kanepile ka amfetamiini. Politseiametniku ettekandes, mis oli kuupäevastatud joobekahtlusega juhi peatamise päevaga, oli märgitud, et peatatud juhil tuvastati indikaatorvahendiga kanepi ja amfetamiini tarvitamise tunnused. Toimikus oleva indikaatorvahendi tulemuse väljatrüki kohaselt oli amfetamiini tulemus negatiivne.⁷¹ Nimetatud ettekanne tõendamisel rolli ei mänginud, kuid selline asjaolu heidab varju ettekande kui tõendi usaldusväärsusele. Loodetavasti põhjustab käesolevas alapeatükis väljatoodu arutelu ettekande tõendina kasutamise lubatavuse üle.

⁷⁰ Kriminaalasi 1-16-5980.

⁷¹ Kriminaalasi 1-16-5930.

III. ANALÜÜSI KÄIGUS KERKINUD ÕIGUSLIKUD JA PRAKTILISED KÜSIMUSED

3.1. Süüdistuse sõnastamine ja blanketne koosseisutunnus

Süüdistuste sõnastuse juures tuleb märkida, et ühtset nii-öelda standardülesehitust ei olnud. Suurem osa prokuröre eelistas süüdistusse märkida ka aine või ained, millest oli narkojoove tekkinud: 35 episoodi süüdistuse tekst sisaldas aine või ainete nimetust, 15 episoodi süüdistuse tekstis märgiti lihtsalt *narkojoove*.

Eraldi tähelepanu väärrib süüdistuse teksti sõnastus joobeseisundi kui blanketse koosseisutunnuse osas. Kuna norme on palju, siis on see tekitanud nii kohtunikes kui ka prokurörides eba-kindlust, kuidas ja millele viidata. Nagu eespool selgitatud, on blanketne koosseisutunnus KarS § 424 puhul *joobeseisund* ning seda sisustab alates 01.07.2014 KorS § 36 lg 1. Enne 01.07.2014 määratlesid joobeseisundit LS § 69 lg 1 ning PPVS § 7²² lg 1. Riigikohus on selgitanud, et olukorras, kus süüdistuses ei ole nõuetekohaselt kirjeldatud blanketset koosseisutunnust sisustavaid sätteid ja kohus pole isikut süüdi tunnistades sellele veale tähelepanu pööranud, on tegemist kriminaalmenetlusõiguse olulise rikkumisega KrMS § 339 lg 2 tähenduses.⁷²

Analüüsitud materjali hulgas esines nii õnnestunud kui ka ebaõnnestunud sõnastuse näiteid. Oli selliseid süüdistusi, kus oli jäetud tähelepanuta, et KarS §-s 424 sätestatud kuriteokoosseis on blanketne. Nendel juhtudel ei osutanud ka kaitsjad ega kohus süüdistuse puudusele.⁷³ Seevastu ühes kriminaalasjas tagastas kohus kriminaalasja toimiku prokurörile, kuna viimane ei olnud süüdistuses nõuetekohaselt viidanud blanketset koosseisutunnust sisustavale sättele.⁷⁴

Ülejäänud juhtudel, kus oli viidatud blanketset koosseisutunnust sisustavatele sätetele, oli suurema osa süüdistuse tekstide lõpuosa sõnastatud järgmiselt: „... millega rikkus LS § 69 lg 1 ja KorS § 36 lg 1 /Juht ei tohi olla joobeseisundis. Joobeseisund on alkoholi, narkootilise või psühhotropse aine või muu joovastava aine tarvitamisest põhjustatud terviseseisund, mis avaldub väliselt tajutavas häiritud või muutunud kehalistes või psüühilistes funktsioonides ja reaktsioonides/nõudeid.“ Küsitav on sellise süüdistuse sõnastus, sest esiteks ei ole võimalik rikkuda KorS § 36 lg 1 nõudeid. Viidatud normis on üksnes esitatud joobeseisundi määratlus. Küll aga saab rikkuda LS § 69 lg 1 nõudeid, mille kohaselt ei tohi juht olla joobeseisundis. Samas on viide LS § 69 lg-le 1 pigem üleliigne, sest see sätestab, et juht ei tohi olla joobeseisundis, samuti seda, et joobeseisundi tuvastamine käib korrakaitseeaduses sätestatud korras. Karistusnorm (KarS § 424) kattub viidatud liikluseaduse normiga. Seega alates 01.07.2014 ei anna LS § 69 lg 1 ega PPVS § 7²² lg 1 KarS §-s 424 sätestatud kuriteokoosseisu sisustamisele midagi juurde ning neile viitamine on analüüsi autori arvates pigem üleliigne. Süüdistuse lõpuosa võiks olla sõnastatud näiteks järgmiselt: „... KorS § 36 lg 1 kohaselt on joobeseisund alkoholi, narkootilise või psühhotropse aine või muu joovastava aine tarvitamisest põhjustatud terviseseisund, mis avaldub väliselt tajutavas häiritud või muutunud kehalistes või psüühilistes funktsioonides ja reaktsioonides.“

KarS § 424 blanketse koosseisutunnuse puhul normile viitamine on põhjutanud ka kohtunikes mõningat ebakindlust. Eespool viidatud kriminaalasjas, kus kohus tagastas kriminaalasja toimiku prokurörile süüdistuses puuduliku viitamise tõttu, põhistati määrust järgmiselt: „Kohus leiab, et vastavalt omaks võetud kohtupraktikale on KarS § 424 ettenähtud süüteo koosseisu

⁷² RKKKo 3-1-1-55-14, p 162.

⁷³ Nt kriminaalasjad 1-14-1408 ja 1-14-8139.

⁷⁴ Kriminaalasi 1-14-7108 (kriminaalasja põhinumber on 1-14-7252).

*puhul tegemist spetsiifilise teokirjeldusega, mis on blanketse iseloomuga ning kuriteokoosseis tuleb sel juhul sisustada väljapoole Karistusseadustikku jäävate õigusaktidega. Antud juhul tuleks viidata seadusesättele, mille kohaselt on mootorsõiduki juhtimine narkootilisest ainest põhjustatud joobes kui keelatud seisundis, keelatud. Süüdistusaktist sellist viidet ei nähtu. Kohtu arvates rikutakse ka sellise sisuga süüdistuse esitamisega süüdistatava kaitseõigust.*⁷⁵ Sisuliselt nõuti määrusega viidet LS § 69 lg-le 1, mille kohaselt ei tohi juht olla joobeseisundis. Nagu eespool selgitatud, peaks narkojoobes juhtimise süüdistuses olema viide KorS § 36 lg-le 1, mis määratleb joobeseisundi.

Põhjus, miks soovitakse viidata LS § 69 lg-le 1, võib esiteks peituda selles, et enne korrakaitseaduse jõustumist oli joobeseisund määratletud viidatud normis. Samuti võib põhjus peituda karistusseadustiku liiklussüütegude peatükis sätestatud teistes koosseisudes. Näiteks KarS § 422 sätestab karistatava teona sõidukijuhi poolt liiklus- või käitusnõuete rikkumise, kui sellega on ettevaatamatusest tekitatud inimesele raske tervisekahjustus või põhjustatud inimese surm. KarS § 423 sätestab vastutuse sama teo eest ettevaatamatusest. Õiguskirjanduses on märgitud, et nendel juhtudel on blanketne koosseisutunnus *nõuete rikkumine*, mistõttu tuleb nii süüdistuses kui ka kohtuotsuses vastavatele õigusaktidele viidates näidata, milliste nõuete eiramist süüdlasele ette heidetakse.⁷⁶ KarS § 424 aga kattub LS § 69 lg-ga 1, st viidatud liiklusseaduse norm ei anna karistusnormi sisustamisele antud juhul midagi juurde.

Segadust võib põhjustada ka selline süüdistus, kus viidatakse asjaga mitte seotud normidele. Näiteks jäi arusaamatuks kahe episoodi süüdistuse puhul viide alkoholijoovet puudutavale normile. Kumbki kriminaalasi ei olnud seotud alkoholijoobega, aga süüdistuses märgiti, et süüdistatav oli muu hulgas rikkunud LS § 69 lg 2 p 1 nõudeid. Näiteks oli sõnastatud üks süüdistus: „[Isikut] süüdistatakse selles, et tema juhtis ... olles joobeseisundis (narkojoove). Sellise käitumisega rikkus [isik] liiklusseaduse § 69 lg 1 ja korrakaitseaduse § 36 lg 1 /Juht ei tohi olla joobeseisundis. Joobeseisund on alkoholi, narkootilise või psühhotropse aine või muu joovastava aine tarvitamisest põhjustatud terviseseisund, mis avaldub väliselt tajutavas häiritud või muutunud kehalistes või psüühilistes funktsioonides ja reaktsioonides/ ning liiklusseaduse § 69 lg 2 p 1 /alkoholijoobes olevaks loetakse mootorsõidukijuht, trammijuht ja maastikusõidukijuht kui juhi ühes grammis veres on vähemalt 1,50 milligrammi alkoholi või tema väljahingatavas õhus on alkoholi 0,75 milligrammi ühe liitri kohta või rohkem/ nõudeid. Seega [isik] pani toime mootorsõiduki juhtimise joobeseisundis s.o. KarS § 424 järgi kvalifitseeritava kuriteo.“⁷⁷ Teises asjas oli süüdistus sarnase sõnastusega.⁷⁸ Siiski ei nähtunud kummagi kriminaalasja materjalist, et see oleks asjaosalistes küsimusi tekitanud.

3.2. *Ne bis in idem*'i põhimõte

KarS § 2 lg-s 3 sisaldub *ne bis in idem*'i põhimõte. Nimetatud põhimõte tähendab seda, et isikut ei tohi ühe teo eest mitu korda karistada.⁷⁹ Analüüsitud kohtupraktikas ei tekitanud topeltkaristamise keeld arutelu, kuid analüüsi autori arvates väärrib see teema siiski tähelepanu. Ühe analüüsitud kriminaalasja süüdistuse kohaselt juhtis isik Narva linnas sõiduautoot joobeseisundis (narkojoove amfetamiini ja kanepi tarvitamisest). Esmalt karistati isikut NPALS § 15¹ lg 1 järgi väärteo eest, mis seisnes ilma arsti ettekirjutuseta narkootiliste ainete tarvitamises. Seejärel tunnistati isik süüdi KarS § 424 järgi, st sõiduki joobeseisundis (narkojoove) juhtimise eest. Vii-

⁷⁵ HMKm 29.08.2014, 1-14-7108, p 2.3 (kriminaalasja põhinumbr on 1-14-7252).

⁷⁶ P. Pikamäe. KarSK § 422 komm 2 ja § 423 komm 2.

⁷⁷ Kriminaalasja 1-15-6158 süüdistusakt.

⁷⁸ Kriminaalasja 1-16-5980 süüdistusakt.

⁷⁹ J. Sootak. KarSK § 2 komm 7.1.

datud kriminaalasja kohtutoimikust ei ilmnenu, et selline karistamine oleks küsimusi tekitanud.⁸⁰ Siiski väärub arutelu, kas sellises olukorras võib olla tegemist teoainsusega KarS § 2 lg 3 mõttes.

Topeltkaristamise keeldu on puudutatud analüüsi alusmaterjalist välja jäänud sarnases kriminaalasjas, kus taotleti isiku vahistamist. Kahtlustuse kohaselt juhtis isik Tallinnas sõiduautot joobeseisundis (narkojoove kokaiini, GHB (korgijook) ja alprasolaami tarvitamisest). Maakohus jättis vahistamistaotluse rahuldamata. Maakohus leidis, et kahtlustatavat ei saanud vahistada 16.02.2015 toime pandud KarS § 424 kuriteokahtluse, kuivõrd isikut oli 16.02.2015 samal aadressil toime pandud teo eest NPALS § 15¹ lg 1 alusel juba väärteokorras karistatud. Tuginedes Riigikohtu lahendile 3-1-1-56-15, asus maakohus seisukohale, et KarS § 424 mõttes narkojoobes mootorsõiduki juhtimine sisaldab endas kogu NPALS § 15¹ lg-s 1 sisalduvat teobaõigust ehk sisuliselt narkojoobes olekut ja seega narkootikumide tarvitamist ilma arsti ettekirjutuseta.⁸¹ Ringkonnakohus maakohu seisukohaga ei nõustunud ning leidis, et viimane oli Riigikohtu lahendit ebaõigesti tõlgendanud ning jätnud arvestamata Riigikohtu poolt varasemalt lahendis 3-1-1-49-09 antud selgitused KarS § 424 ning NPALS § 15¹ lg 1 vahekorra kohta.⁸² Lahendis 3-1-1-49-09 on Riigikohus selgitanud, et NPALS § 15¹ lg-s 1 sätestatud koosseisupärane tegu on narkootilise aine tarvitamine. Tarvitamise all tuleb mõista narkootikumi sellist manustamist, mis tekitab narkootilise aine piisava koguse korral manustajal narkojoobe. Seega tuleb eristada tarvitamist ja manustaja pärastist viibimist tarvitamise tagajärjel tekkinud narkojoobes. Nimetatud kaks nähtust ei ole samastavad (vastupidiselt maakohu leitud).⁸³ Sellest tulenevalt märkis ringkonnakohus, et narkootikumi tarbimist ei saa õiguslikult samastada narkojoobega ning KarS § 424 ei sisalda endas NPALS § 15¹ lg 1 teobaõigust. Ringkonnakohus rahuldab prokuröri määruskaebuse ning vahistamistaotluse. Kaitsja esitas Riigikohtule määruskaebuse, kuid see jäeti menetlusse võtmata. Hiljem kinnitas maakohus süüdistatava, tema kaitsja ning prokuröri vahel sõlmitud kokkuleppe, isik tunnistati kokkuleppe-menetluses KarS § 424 järgi süüdi.

Tuleb nõustuda ringkonnakohtu lahendis märgituga, et joobeseisund ei ole NPALS § 15¹ lg 1 koosseisuline tunnus ning maakohus samastas ekslikult joobeseisundi ning tarvitamise. Samas väärub arutlemist, kas KarS § 424 ei sisalda endas juba NPALS § 15¹ lg 1 teobaõigust. Joobeseisund on määratletud KorS § 36 lg-s 1, mille kohaselt põhjustab joobeseisundi alkoholi, narkootilise või psühhotroopse aine või muu joovastava aine **tarvitamine**, mis avaldub väliselt tajutavas häiritud või muutunud kehalistes või psüühilistes funktsioonides ja reaktsioonides. Joobeseisundi määratlusest tuleneb, et tarvitamine on selle üks osa, joobeseisundi n-ö esimene aste. Seega tarvitamist ja joobeseisundit tulebki eristada, samuti ei pruugi need alati esineda koos: tarvitamine saab esineda ilma joobeseisundita, kuid joobeseisund ei saa tekkida ilma sellele eelnenud (faktilise) tarvitamiseta ehk ei ole võimalik joobeseisundi tekkimine, kui sellele ei eelne joovet põhjustava aine jõudmine isiku organismi. Seega näeb NPALS § 15¹ lg 1 ette vastutuse narkootilise või psühhotroopse aine tarvitamise eest, mis võib, aga ei pruugi ulatuda joobeseisundini. Sellises olukorras, kus isikut karistatakse esmalt narkootilise või psühhotroopse aine tarvitamise eest ning seejärel sellest tarvitamisest põhjustatud joobeseisundis sõiduki juhtimise eest, on põhjendatult üleval kahtlus *ne bis in idem*'i põhimõtte rikkumise kohta. Loodetavasti leiab see probleem edasist arutelu, sest nagu viidatud kohtupraktikast nähtub, on arusaamad erinevad.

⁸⁰ Kriminaalasi 1-16-5398.

⁸¹ HMKm 20.06.2015, 1-15-5127.

⁸² TlnRngKm 08.07.2015, 1-15-5127.

⁸³ RKKKo 3-1-1-49-09, p 9.

3.3. Järelevalve- ja kriminaalmenetluse piiritlemine

Kuna joobeseisundi tuvastamise toimingud võivad olla käsitatavad järelevalvetoimingutena⁸⁴, on oluline peatuda järelevalve- ja kriminaalmenetluse piiritlemise küsimusel. Analüüsitud kriminaalasjade põhjal võib teha üldistuse, mis menetluses mingi toiming tehakse. Suur osa toiminguid, mida politsei narkojoobes juhtimise kahtluse korral teeb, tehakse järelevalvemenetluses, mis on olemuselt haldusmenetlus. Näiteks toimub indikaatorvahendi kasutamine järelevalvemenetluse raames, mitte kriminaalmenetluse osana. Kui politsei viib narkojoobe kahtlusega sõidukijuhi tervishoiuasutusse, kus arst koostab narkootilise või psühhotroopse aine või muu sarnase toimega aine tarvitamisest põhjustatud tervise seisundi kirjelduse protokoll, siis see toimub samuti järelevalvemenetluses. Ka bioloogilise vedeliku proov võetakse järelevalvemenetluses. Seejärel saadetakse proov koos joobeseisundi tuvastamise saatekirja ning tervise seisundi kirjelduse protokolliga EKEI-sse, kus tehakse kindlaks proovis sisalduvad ained. Proovist leitud ained kantakse joobeseisundi tuvastamise saatekirja. Tervise seisundi kirjelduse protokoll koos joobeseisundi tuvastamise saatekirjaga edastatakse EKEI kohtutoksikoloogiaekspertidele, kes koostab nendes kajastatud andmete põhjal hinnangu selle kohta, kas uuritava isikul esines joobeseisund või mitte. Saadud hinnangu järgi otsustab politsei, kas algatada kriminaalmenetlus KarS §-s 424 sätestatud kuriteo toimepanemise tunnustel või mitte.

Analüüsitud kohtupraktikas tõstatati ühel korral küsimus toimingute tegemisest eri menetlustes. Kriminaalasja 1-15-9233 kassatsioonis leidis kaitsja muu hulgas, et kriminaalmenetluse haldusmenetlusest üle võetud dokumendid (süüdimõistva otsuse põhilised tõendid) ei vastanud päritolumenetluse (haldusmenetluse) nõuetele, kuivõrd ei olnud järgitud korrakaitseaduse nõudeid. Kaitsja viitas eelkõige sellele, et KorS § 41 lg 17 sätestab, et bioloogilise vedeliku proovi uuringu tulemuse kohta vormistatakse ekspertiisiakt. Seda polnud aga tehtud. Selguse huvides olgu märgitud, et KorS § 41 lg 17 on sõnastatud järgmiselt: „*Bioloogilise vedeliku proovi uuringu tulemuse ekspertiisiakti vormi kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega.*“ Riigikohtu kriminaalkolleegium jättis kassatsiooni menetluse võtmata. Sama kriminaalasja esimese ja teise astme kohtumenetluses oli kaitsja üks peamisi väiteid, et joobeseisundi esinemise hindamine kätkeb endas meditsiiniliste eriteadmiste rakendamist ja seetõttu eeldab joobeseisundi tuvastamine järelikult ka ekspertiisi tegemist. Kaitsja lisis, et kuivõrd ekspertiisi ei tehtud, siis ei olnud tervise seisundi kirjelduse protokoll, joobeseisundi saatekiri ega hinnang joobeseisundi kohta tõendina kasutatavad. Kaitsja viitas Riigikohtu lahendile, mille kohaselt mitteõiguslikel eriteadmistel rajanevad järeldused on kriminaalmenetluses lubatav tõend vaid juhul, kui sellised järeldused on tehtud ekspertiisi raames.⁸⁵ Ringkonnakohus ei nõustunud kaitsja väitega ning leidis sarnaselt maakohtule, et antud asjas ei olnud vaja ekspertiisi määrata. Ringkonnakohus lisis, et korrakaitseadus ei näe ette, et ekspert peaks joobe tegema kindlaks ekspertiisi vormis.⁸⁶ Nagu eespool öeldud, kaitsja esitas kassatsiooni, kuid kriminaalkolleegium jättis selle menetluse võtmata. Kuna Riigikohus jättis kassatsiooni menetluse võtmata, puudub Riigikohtu sõnaselge seisukoht selle kohta, kas joobeseisundi tuvastamiseks piisab korrakaitseaduses sätestatud korra järgimisest või on vajalik ekspertiisi läbiviimine. Arvestades kassatsiooni menetluse võtmise aluseid KrMS § 349 lg 3 mõttes, võib oletada, et Riigikohus ei näe selles märkimisväärt probleemi. Siiski on tegemist vaid analüüsi autori oletusega.

KorS § 41 lg 17 kohta märgib analüüsi autor järgmist. Viidatud säte puudutab bioloogilise vedeliku proovi uuringu tulemuse ekspertiisiakti vormi. KorS § 41 lg 15 kohaselt kehtestab bioloogilise vedeliku proovi võtmise, säilitamise, uuringuks edastamise, uuringu tegemise ja nende

⁸⁴ Vt nt RKKKo 3-3-1-54-15, p-d 17 ja 19.

⁸⁵ RKKKo 3-1-1-85-11, p 34.

⁸⁶ TrtRngKo 03.05.2016, 1-15-9233, p-d 17 ja 18.

toimingute tasustamise korra Vabariigi Valitsus määrusega⁸⁷. Nimetatud määruse § 18 lg 2 sätestab, et uuringu tulemused vormistab uuringu tegija saatekirja vastavas osas. Sama lõike teine lause sätestab, et ekspertiisi tegemise korral vormistatakse uuringu tulemused ekspertiisiaktiga. Seega eristatakse, kas tehakse uuring või ekspertiis. Ka määruse § 19 lg 1 eristab uuringut ja ekspertiisi: „*Saatekiri või ekspertiisiakt ...*“ Seega leiab analüüsi autor sarnaselt ringkonnakohtule, et KorS § 41 lg 17 ei sätesta ekspertiisi läbiviimise nõuet, vaid kehtestab ekspertiisiaktile, juhul kui see tehakse, kohustusliku vormi.

3.4. Materjal kriminaalasja toimikus

Siin alapeatükis tuuakse mõni tähelepanek kriminaalasja toimiku materjali kohta. Esiteks paistis toimikute puhul silma, et Politsei- ja Piirivalveameti Põhja prefektuuri liiklussüütegude uurijad lisasid toimikusse teatise kriminaalmenetluse alustamise kohta. Tegemist oli prokuratuurile adresseeritud kirjaga, milles uurija teavitas prokuratuuri kriminaalmenetluse alustamisest, lisades kirjale ka kuriteo asjaolude kirjelduse ning teate selle kohta, missuguse uurija menetluses kriminaalasi on. Ühes kriminaalasjas oli selline teatis märgitud süüdistusaktis isegi tõendina: tõendab kriminaalmenetluse alustamist (järgnes kuriteo asjaolude kirjeldus).⁸⁸ Sellise teatise lisamine kriminaalasja toimikusse ja eriti süüdistusakti tõendite loetellu on küsitav ning pigem lihtsalt toimikut tarbetult koormav. Samuti võib arutleda, kas toimikusse on vaja lisada uurija saatekirjad ekspertiisiasutusele, millest nähtub üksnes, et uurija edastas ekspertiisiasutusele ekspertiisimääruse.⁸⁹

Omaette grupi moodustavad kriminaalasjade toimikud, kus oli koopiatega liiale mindud. Näiteks oli enam kui kümne kriminaalasja toimikus narkootilise või psühhotroopse aine või muu sarnase toimega aine tarvitamisest põhjustatud terviseseisundi kirjelduse protokoll ning kohe selle järel sama protokoll koopia roosal lehel. Sama oli joobeseisundi tuvastamise saatekirjaga: originaal ning seejärel roosal plangil koopia. Leidus ka selline toimik, kus oli koopia väärteloosusest ning mõni lehekülg edasi veel üks koopia samast väärteloosusest.⁹⁰

Loodetavasti tekitavad nimetatud tähelepanekud uurimisasutustes arutelu küsimuse ümber, mida lisada kriminaalasja toimikusse ja mis sealt võib-olla välja jätta. Juhul kui midagi saab välja jätta, aitab see vältida kriminaalasjade toimikute tarbetut koormamist.

⁸⁷ Bioloogilise vedeliku proovi võtmise, säilitamise, uuringuks edastamise, uuringu tegemise ja nende toimingute tasustamise kord. VVm 19.06.2014 nr 88. – RT I, 26.06.2014, 4.

⁸⁸ Kriminaalasja 1-17-13 süüdistusakt.

⁸⁹ Kriminaalasi 1-17-850.

⁹⁰ Kriminaalasi 1-14-855.

KOKKUVÕTE

- Narkootilise või psühhotroopse aine tarbimist ei saa õiguslikult samastada narkojoobega: tuleb eristada tarvitamist ja tarvitamise tagajärjel tekkinud narkojoovet. Narkootilise või psühhotroopse aine tarvitamine ei tähenda automaatselt narkojoovet.
- Suur osa toiminguid, mida politsei narkojoobes juhtimise kahtluse korral teeb, tehakse järelevalvemenetluses, mis on olemuselt haldusmenetlus. Saadud tõendeid kasutatakse kriminaalmenetluses.
- Erinevate kohtute praktikas ei ilmnenu märkimisväärset erinevust selles, kuidas narkojoovet tuvastatakse ja missuguste tõenditega seda tõendatakse.
- Põhilised tõendid narkojoobe tõendamisel on terviseseisundi kirjelduse protokoll ja joobeseisundi tuvastamise saatekiri. Joobeseisundi tuvastamise saatekiri koosneb uriiniproovi uuringu tulemusest ning saatekirjale lisatud hinnangust joobeseisundi esinemise kohta.
- Joobeseisundi saatekirja raames KorS § 41 lg 13 järgi antavat hinnangut joobeseisundi esinemise kohta ei loeta enamasti ekspertiisiks kriminaalmenetluse seadustiku mõttes, kuid kohtupraktikas esineb ka vastupidist seisukohta.
- Kohtupraktika põhjal piisab joobeseisundi tuvastamiseks korrakaitseaduses sätestatud korra järgimisest: piisab terviseseisundi kirjeldusest ning joobeseisundi saatekirja raames tehtavast bioloogilise materjali (uriin) proovi uuringust ja hinnangust joobeseisundi esinemise kohta. Korrakaitseadus ei näe ette, et ekspert peaks joobe tegema kindlaks ekspertiisi vormis. Arstliku kohtutoksikoloogiaekspertiisi läbiviimine joobeseisundi tõendamiseks ei ole kohtupraktikast lähtudes nõutav.
- Toksikoloogiaekspertiisi läbiviimise mõttekus on küsitav, sest see dubleerib joobeseisundi tuvastamise saatekirja raames tehtavat uriiniproovi uuringut.
- Kuigi nimetuse poolest eksitavalt sarnased, on toksikoloogiaekspertiis ja arstlik kohtutoksikoloogiaekspertiis kaks erinevat ekspertiisi. Toksikoloogiaekspertiis tõendab mingisuguse aine tarvitamist, kuid ei anna vastust küsimusele, kas isikul esines joobeseisund või mitte. Selle jaoks on arstlik kohtutoksikoloogiaekspertiis.
- Süü tunnistamise tuleb suhtuda kriitiliselt, kuna isik ei pruugi mõista, kas ta oli joobeseisundis KorS § 36 lg 1 mõttes. Süüdistatava ütlused on üks tõend teiste seas.
- Politseiametniku ettekanne kohtupraktikas arutelu ei tekitanud, kuid selle kasutamine tõendina on analüüsi autori arvates küsitav.
- Kuna KarS § 424 on blanketse koosseisutunnusega (joobeseisund), siis praktikas viidatakse süüdistuse tekstis LS § 69 lg-le 1 ja KorS § 36 lg-le 1. Analüüsi autori arvates piisab viitamisest üksnes KorS § 36 lg-le 1.

ANALÜÜSITUD KRIMINAALASJAD

	Kriminaalasja number	KarS § 424 episoodide arv
1.	1-13-9423	1
2.	1-13-9443	1
3.	1-13-10776	2
4.	1-13-11186	1
5.	1-13-11241	1
6.	1-13-11366	1
7.	1-14-108	1
8.	1-14-465	1
9.	1-14-855	1
10.	1-14-1408	1
11.	1-14-1672	1
12.	1-14-2412	3
13.	1-14-2704	2
14.	1-14-3877	1
15.	1-14-7252	1
16.	1-14-7909	2
17.	1-14-8139	1
18.	1-14-9061	1
19.	1-15-599	3
20.	1-15-2575	1
21.	1-15-3933	1
22.	1-15-6158	1
23.	1-15-6894	1
24.	1-15-8249	1
25.	1-15-9233	1
26.	1-15-9508	1
27.	1-15-9828	1
28.	1-15-10111	2
29.	1-15-10351	1
30.	1-16-169	2
31.	1-16-1657	1
32.	1-16-3907	1
33.	1-16-5398	1
34.	1-16-5930	1
35.	1-16-5980	1
36.	1-17-13	1
37.	1-17-850	4
38.	1-17-1300	1